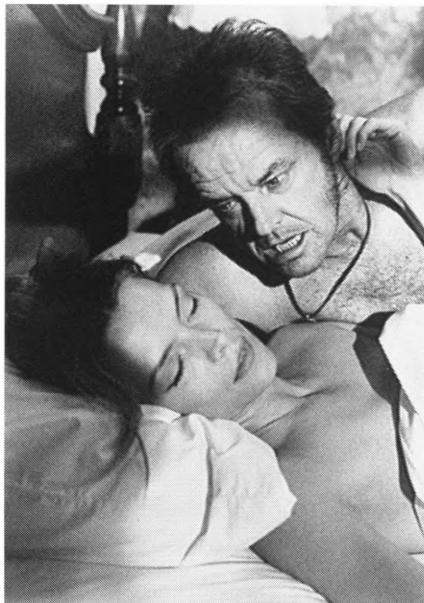

Fra vild eng

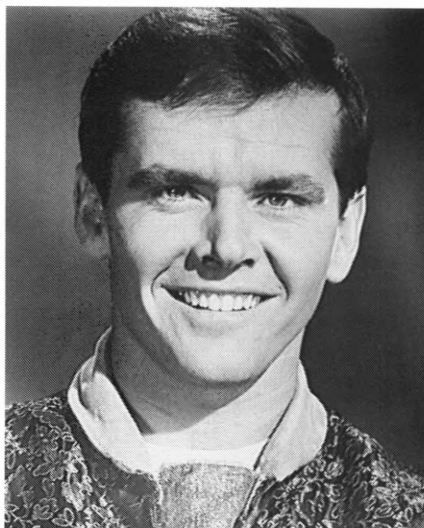
I 1994 kan med lidt god vilje regnes for Jack Nicholsons 40 års jubilæum i Hollywood – han startede som 17-årig hos MGM som stik-i-rend-dreng – men mere relevant er det, at det i år er 25 år siden hans egentlige gennembrud i filmen *Easy Rider* (69), hvor han i en beskedne rolle cementerede sit talent. 1994 er også året, hvor Nicholson har modtaget det amerikanske film-instituts såkaldte 'Life Achievement Award' (i en alder af 57 år, og dermed den yngste nogensinde), og endelig er, der jo premieren på Mike Nichols desværre temmelig tamme *Wolf* med Jack Nicholson i varulvens rolle. 'Jacks Life' kunne med andre ord ikke være timet bedre, selvom det kan forekomme mærkværdigt at lave en biografi over en endnu aktiv skuespiller. Men i efterskriftet forklarer og argumenterer forfatteren ved at understrege vigtigheden af at få taget sandhedsvidnerne i ed, inden glemslen eller døden kommer på tværs. Og når man ser skuespilleren citeret for ikke at kunne huske noget som helst fra de heftigt narkotiserede 60'ere, så har argumentet vel sin raison. Vi skal ikke længere tilbage end Jack Nicholsons opvækst i 50'ernes New Jersey, før det kniber med at få etableret de præcise hændelsesforløb. Bedre bliver det ikke af Nicholsons egen modvilje med projektet, og dennes afsmittende virkning på den nærmeste kreds – såvel privat som professionelt. At der alligevel er kommet en både informativ og underholdende biografi ud af det vrangvillige materiale skyldes i høj grad forfatterens nærmest pedantisk grundige research.

Acting is life study

Bogen er en gennemskrivning af enorme mængder artikler og interviews – både tidligere publicerede og nye. Vi får hele den faderløse opvækst med moderen, June, der foregav at være hans søster; og mormoderen, Ethel May, der påstod at være hans mor; begge kvinder formåede at tage hemmeligheden med sig i graven. De uklare familieforhold har foranlediget Patrick McGilligan til vel megen uvedkommende svælg i mulige fædres stamtræer og dertil

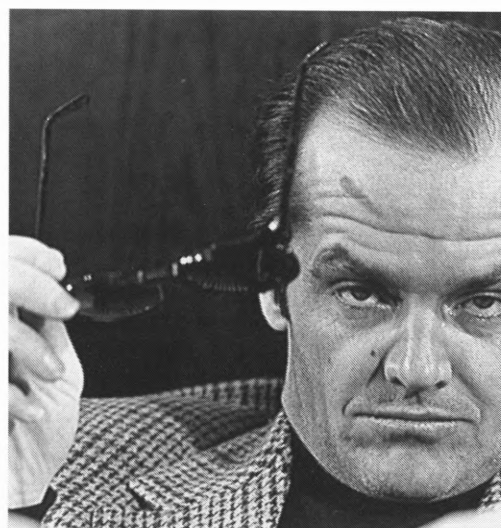

Nicholson har mange ansigter. Herover (til højre) har en ganske ung Nicholson godt styr på damen i *Studs Lonigan* (60). Herover (til venstre) ser vi ham i *Wolf* – han er blevet ældre, det er damen ikke. Hans væsen er blevet lidt 'blødere' med årene, men udtrykket er stadig en blanding af 'fanden-i-voldsk' og livsfarligt. Herunder (til venstre) er han en glad, omend ikke videre køn, dreng i *Psych Out* (68). Smilet er høfligt nok, men øjnene fortæller noget andet: "jeg ved, hvad jeg vil, jeg er en sej banan". (Til højre): En privat situation, hvor det faretruende og delvis respektløse udtryk kommer til fuld ret. Han er uopnåelig og derfor fascinerende.

Patrick McGilligan er aktresearchet og til tider sladderbegavede og karismatiske

af K

el til blid ulv

l med en volumniøs, grundigt
vorn bog om en af vor tids mest
uespillere – Jack Nicholson.

Foss

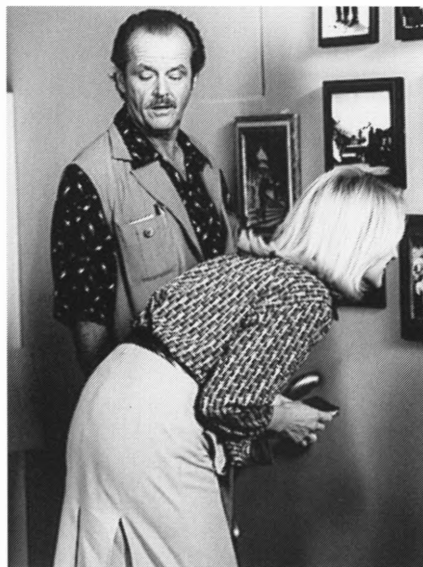
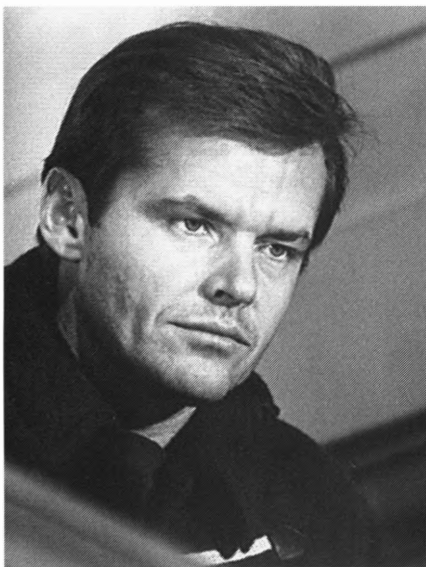
Han er gal! Herover (øverst): Fra Ondskabens hotel – vanvid tilsat et par dråber dødsforagt gør ham så skræmmende. Herover (nederst): Fra Ironweed – dødsforagt tilsat et par dråber vanvid gør ham til en rigtig bums. Herunder: Gøgereden!

høre levnedbeskrivelser. Først da Nicholson som 17-årig forlader New Jersey og drager til Hollywood bliver historien for alvor interessant og vedkommende. Jack Nicholsons eksistentiale aspirationer nærmedes af faderfiguren Jeff Corey, der tog ham i lære som skuespiller. Han fik det råd, at 'acting is life study', og fik da også travlt med at absorbere livet i alle dets fremtrædelsesformer fra litteratur og museumsbesøg til mere hedonistiske udflugter akkompagneret af John Coltranes tenor eller Allen Ginsbergs stildannende digtoplæsninger. Jack Nicholson tog ivrigt del i den gryende modkultur, der skulle løfte arven fra Beat-generationen, man han var samtidig seriøs og professionel – i jakke og slips ('dealing with the suits', som han selv kaldte det).

De glade 60'ere

De første år var det udelukkende exploitation- og B-film mogulere som Roger Corman og Robert Lippert, der gjorde brug af Nicholson som skuespiller og manuskriptforfatter. Debuten kom i 1958 i den forglemmelige *The Cry Baby Killer*, hvorefter det gik slag i slag med kuriøse, men som regel unævneværdige roller i lavbudgeterede film som f.eks. Corman's *The Little Shop of Horrors* (61), *The Raven* (63) og *The Terror* (63). Nicholsons rolle som masochistisk tandlæge patient i førstnævnte film er en kultklassiker, men ellers gav filmene ikke noget praj om, at vi her var vidne til en stjerne i svøb. Til gengæld fik Nicholson stort udbytte af tiden, han lærte filmmediet fra grunden og fik hen ad vejen overtalt mentoren Corman til at producere to Camus-inspirerede (sic!) westerns med ham selv på rollelisten, og venen Monte Hellman i instruktørstolen: *The Shooting* (66) og *Ride in the Whirlwind* (66) – sidstnævnte med manuskript af Nicholson, der samme år ledsagede filmene til Cannes, hvor de blev vist udenfor konkurrence. Da han kom tilbage til USA arbejdede han videre på sit image som en slags intellektuel rebel i en række inspirerede exploitation-film som f.eks. 'biker'-filmen *Hell's Angels on Wheels* (67) og 'drug'-fil-

Hvorfor falder pigerne for ham? – Han er macho, han er ikke engang særlig køn. Hemmeligheden er, at han altid ligner een, der er lige på nippet til at æde den første og bedste dame med hud og hår, han kan få næsten alle piger til at føle sig spiselige, derfor gør det ikke så meget, at han er gammel, grim og skaldet.

men *P-sych-Out* (68) – i førstnævnte som motorcykeldrengen Poet, der er cool nok til at køre med Hell's Angels selvom han ikke bærer rygmærke, og i sidstnævnte som den langhårede og streetwise hippie med det sigende navn Stoney. Begge film var i den bedre ende af skalaen i en tid, hvor filmselskaberne desperat søgte at slå mønt af ungdomsoprøret. Det samme gælder kultifilmen *The Trip* (67) – den mest troværdige af tidens LSD-film – med Peter Fonda i hovedrollen og manuskript af Jack Nicholson. Knap så vellykket var Monkees-filmen *Head* (68), der også havde manuskript af Nicholson og var instrueret af Bob Rafelson; den byggede ifølge Nicholson selv på Marshall McLuhans teorier, men fremstod som en noget rodet affære. Jack Nicholson syntes ikke desto mindre efterhånden at være blevet allestedsnærværende, og han var derfor et logisk valg til sin rolle i modkulturens store epos *Easy Rider*. Alligevel kom han først på rollelisten i sidste øjeblik, og det under protest fra filmens instruktør Dennis Hopper, der ikke mente at New Jersey drengen Jack Nicholson var istand til at spille rollen som den fallerede og lettere fordrukne sydstatsmand George Hanson. I virkeligheden kom han nærmest til at stjæle billedet fra filmens potrygende hovedaktør i en desillusioneret tirade om det værdiforladte Amerika, der gennemrejses i filmen. Det er Nicholson i rollen som samfundsstøtte (godt nok

en vakkelvorn sådan) – og ikke filmens frihedssøgende outsiders – der leverer den centrale bemærkning: "This used to be a helluva good country. I can't understand what's going wrong with it". Ved den entusiastiske modtagelse af filmen i Cannes gik det op for Nicholson, at han var blevet en filmstjerne.

Another kind of macho

Året efter instruerede Bob Rafelson *Five Easy Pieces* med Nicholson i rollen som den utilpassede Robert Dupea, der hverken kan forholde sig til sin dannede og kultiverede familie eller sine low-life kærestes og ditto arbejdskammerater. Med sin helt egen specielle nerve og rastløse tilstedeværelse fik Nicholson med denne rolle placeret sig som en slags arvtager for James Dean og Marlon Brando i deres fremstilling af uartikulerede oprørere fra 50'erne.

Herefter søsattes et nyt afsnit af Nicholsons karriere, hvor rebellen veg for mere dystre og uforløste figurer i en række fremragende men vidt forskellige film, som f.eks. Mike Nichols' *Carnal Knowledge* (71), Roman Polanskis *Chinatown* (74) og Michelangelo Antonionis *The Passenger* (75). Alle film, der kunne være tjent med en mere uddybende behandling end de få sider, der ofres på dem i Patrick McGilligans bog.

McGilligan fortsætter pligtskyldigt med gennemgangen af filmene og Nicholsons mere forskruede og macho-prægede roller op gennem

80'erne – fra *The Shining* (80) til *Batman* (89) – akkompagneret af kasseapparaternes klingen i takt med de stadig stigende honorarer (Nicholson er efter sigende næstefter Arnold Schwarzenegger Hollywoods højest betalte skuespiller). Behandlingen af filmene virker vel afhængig af hvilket materiale forfatteren har kunnet grave frem under sin research, men selvom der ikke gæes lige meget i dybden med alle film, får man appetit på at se eller gense dem – navnlig de svært tilgængelige titler fra før gennembruddet samt Nicholsons egen *Drive, He Said* (71), der knap er at finde i distribution efter den hårde medfart den fik ved fremkomsten.

Hollywood Übermensch

Patrick McGilligan er sluppet bedre fra sekundærstoffet, og kan som tidligere redaktør ved *Playgirl* m.m. forvalte sit andenhånds materiale med sikker pen. Nicholson portrætteres loyalt, selvom man han ad vejen godt kan miste lidt af sin sympati for den egenrådige og ellers charmerende skuespiller. Jack Nicholson koketterer med sine litterære forbilleder (navnlig Albert Camus og Wilhelm Reich), og han beskriver skuespillet som 'action writing' med reference til Jackson Pollocks Action Painting. McGilligan ikke alene bifalder Nicholsons hjemmestrikkede præntioner, men opkaster ham nærmest til en slags auteur indenfor skuespillerfaget, der udlever sine personlige visioner i de film, han medvirker i. Det havde måske været nok at konstatere, at Jack Nicholson er en både skarpsindig og modig skuespiller med en forsmag for roller, der falder delvis sammen med hans private besættelser og idiosynkrasier. I takt med den stigende succes (og et ligeledes stigende kokainforbrug) perverterer Nicholsons semi-eksistentialistiske opfinden-sig-selv-gennem-filmene til det rene powertrip. Den hovedrige og evigt Nietzsche-citerende Nicholson overvejer nu roller han kan spejle sin storhed i. *Hoffa* (92) var een, men andre berømte mænd har også været på tale: Richard Nixon, Jackson Pollock, Fidel Castro og Henry Miller. På den anden side: Hvilken skuespiller skulle ellers have format til disse 'larger than life' roller?

Jack's Life af Patrick McGilligan. Hutchinson, London 1994. 478 sider. Pris: 285,-.